

Siune, K. (1968). „Klassifikation af social status. Tillæg III“, i E.J. Hansen, *De 14-20 åriges uddannelsessituation 1965*, København.

Ørum, B. (1971). *Social baggrund, intellektuelt niveau og placering i skolesystemet*, København.

Poul Ingerslev, Niels Mygind, Hardy Roed-Thorsen, Helge Tetzschner og Ann Westenholz, *Medarbejderejede virksomheder – det kan lade sig gøre*, København: Christian Ejlers Forlag, 1984, 112 s., 98,00 kr.

En gruppe forskere på Handelshøjskolen i København har siden 1980 indsamlet og bearbejdet erfaringer fra medarbejderejede virksomheder i Danmark. MAREV-gruppen, som den kaldes, har tidligere – i 1983 – udgivet en rapport med en detaljeret analyse af nogle af de medarbejderejede virksomheder, de har fundet frem til (Nyt fra Samfundsvidenskaberne, København 1983). Men den nye bog, som kort skal omtales her, udmærker sig ved at behandle emnet mere generelt, ved at inddrage udenlandske erfaringer, samt ved at opstille konkrete politikforslag med henblik på at fremme medarbejderejet.

Til grund for bogen ligger et omfattende og imponerende indsamlings- og analysearbejde. Efter udvælgelsen af de virksomheder, som gruppen anså for at opfylde kriterierne for medarbejdereje, er disse blevet nøje analyseret, hvad angår faktorer som motivation, ledelse, produkter, teknik, arbejdsorganisation, lønforhold, økonomisk styring, afsætning, kapitalgrundlag med videre. Resultaterne herfra er blevet sammenholdt med resultaterne for de brancher, de forskellige medarbejderejede virksomheder tilhører. Konklusionen gives i bogens undertitel „...det kan lade sig gøre!“ Faktisk står de danske medarbejderejede virksomheder stærkt på de fleste områder. Hermed aflives nogle af de „myter“, som bogen tager sit udgangspunkt i. Myter som stammer såvel fra den traditionelle økonomiske teori om medarbejderstyrede virksomheder som fra mere åbent ideologisk hold.

Bogen viser dog også den anden side af medaljen, nemlig at der er meget få medarbejderejede virksomheder i Danmark (gruppen har fundet ni ialt), at disse gennemgående er små, og at deres kapitalgrundlag er relativt svagt. Dette forklares ud fra en manglende lovgivning på området (blandt andet eksisterer begrebet medarbejderejet selskab ikke inden for selskabslovgivningen), manglende støtteordninger, samt at anden lovgivning kan virke diskriminerende over for disse virksomheder. Dette gælder for eksempel arbejdsløshedslovgivningen.

Her inddrages så nogle udenlandske erfaringer, især de berømte Mondragon-kooperativer i det spanske Baskerland, for at vise en succes-historie i stor målestok fra et land, hvor der findes en kooperativ lovgivning.

Jeg kan dog ikke undgå at fremdrage, hvad jeg opfatter som mangler og svagheder i en ellers fortrinlig bog. Frem for alt mangler jeg nogle perspektiver ved diskussionen om medarbejdereje. Er det, som appetizeren på bagsiden lader antyde, et spørgsmål om at reducere arbejdsløsheden gennem at fremme oprettelsen af disse virksomheder? Eller er der implicit i valget af dette forskningsområde nogle forestillinger om en anden måde at organisere produktionslivet på? Jeg har svært ved at forestille mig, at det sidste ikke skulle være tilfældet, og savner derfor en berøring af disse perspektiver, som jeg i sidste instans finder mere interessante end en påpegning af, at „det kan lade sig gøre“.

Siune, K. (1968). „Klassifikation af social status. Tillæg III“, i E.J. Hansen, *De 14-20 åriges uddannelsessituation 1965*, København.

Ørum, B. (1971). *Social baggrund, intellektuelt niveau og placering i skolesystemet*, København.

Poul Ingerslev, Niels Mygind, Hardy Roed-Thorsen, Helge Tetzschner og Ann Westenholz, *Medarbejderejede virksomheder – det kan lade sig gøre*, København: Christian Ejlers Forlag, 1984, 112 s., 98,00 kr.

En gruppe forskere på Handelshøjskolen i København har siden 1980 indsamlet og bearbejdet erfaringer fra medarbejderejede virksomheder i Danmark. MAREV-gruppen, som den kaldes, har tidligere – i 1983 – udgivet en rapport med en detaljeret analyse af nogle af de medarbejderejede virksomheder, de har fundet frem til (Nyt fra Samfundsvidenskaberne, København 1983). Men den nye bog, som kort skal omtales her, udmærker sig ved at behandle emnet mere generelt, ved at inddrage udenlandske erfaringer, samt ved at opstille konkrete politikforslag med henblik på at fremme medarbejderejet.

Til grund for bogen ligger et omfattende og imponerende indsamlings- og analysearbejde. Efter udvælgelsen af de virksomheder, som gruppen anså for at opfylde kriterierne for medarbejdereje, er disse blevet nøje analyseret, hvad angår faktorer som motivation, ledelse, produkter, teknik, arbejdsorganisation, lønforhold, økonomisk styring, afsætning, kapitalgrundlag med videre. Resultaterne herfra er blevet sammenholdt med resultaterne for de brancher, de forskellige medarbejderejede virksomheder tilhører. Konklusionen gives i bogens undertitel „...det kan lade sig gøre!“ Faktisk står de danske medarbejderejede virksomheder stærkt på de fleste områder. Hermed aflives nogle af de „myter“, som bogen tager sit udgangspunkt i. Myter som stammer såvel fra den traditionelle økonomiske teori om medarbejderstyrede virksomheder som fra mere åbent ideologisk hold.

Bogen viser dog også den anden side af medaljen, nemlig at der er meget få medarbejderejede virksomheder i Danmark (gruppen har fundet ni ialt), at disse gennemgående er små, og at deres kapitalgrundlag er relativt svagt. Dette forklares ud fra en manglende lovgivning på området (blandt andet eksisterer begrebet medarbejderejet selskab ikke inden for selskabslovgivningen), manglende støtteordninger, samt at anden lovgivning kan virke diskriminerende over for disse virksomheder. Dette gælder for eksempel arbejdsløshedslovgivningen.

Her inddrages så nogle udenlandske erfaringer, især de berømte Mondragon-kooperativer i det spanske Baskerland, for at vise en succes-historie i stor målestok fra et land, hvor der findes en kooperativ lovgivning.

Jeg kan dog ikke undgå at fremdrage, hvad jeg opfatter som mangler og svagheder i en ellers fortrinlig bog. Frem for alt mangler jeg nogle perspektiver ved diskussionen om medarbejdereje. Er det, som appetizeren på bagsiden lader antyde, et spørgsmål om at reducere arbejdsløsheden gennem at fremme oprettelsen af disse virksomheder? Eller er der implicit i valget af dette forskningsområde nogle forestillinger om en anden måde at organisere produktionslivet på? Jeg har svært ved at forestille mig, at det sidste ikke skulle være tilfældet, og savner derfor en berøring af disse perspektiver, som jeg i sidste instans finder mere interessante end en påpegning af, at „det kan lade sig gøre“.

Endvidere har jeg nogle problemer med forfatterens definatoriske indfaldsvinkel til emnet. Det vil føre for vidt at gå dybere ind i diskussionen her, men det kan blot som eksempel nævnes, at Jugoslavien i bogen fremhæves som et land, hvor produktionen er baseret på medarbejdereje. Hvorledes samfundsejede virksomheder i en socialistisk økonomi, hvor driften af virksomhederne ganske vist er overladt til medarbejderne, kan defineres som medarbejdereje, er ganske enkelt uforståeligt. Og igen svækker det perspektiverne i diskussionen at efterlade en sådan grad af definatorisk uklarhed.

Men inddragelsen af Jugoslavien er for mig at se nok et generelt udtryk for en svaghed i bogen, der også kommer til udtryk i behandlingen af de nævnte Mondragon-kooperativer. Udenlandske erfaringer trækkes ind i analysen til støtte for nogle konklusioner, som den meget lille population af danske medarbejderejede virksomheder ikke tillader at drage. Det er helt givet, at især de spanske erfaringer er lærerige, men erfaringerne må ikke inddrages uformidlet uden hensyn til nationale særtræk, særlige historiske og kulturelle forudsætninger med videre. Og dette gælder da specielt for Mondragon-kooperativernes vedkommende, hvor helt specielle forhold har været medvirkende til medarbejderejets succes.

Dette er dog ikke sagt for at reducere bogens værdi. For alle der interesserer sig for en demokratisering af produktionen, det være sig i form af medarbejdereje, ØD, ID eller mere omfattende tiltag, er bogen et „must“.

Claus Bislev

Leif Lewin, *Ideologi och strategi. Svensk politik under 100 år, Politik som rationellt handlande 113*. Stockholm: P. A. Norstedt & Söners förlag, 1984, 413 s.

Det er en behagelig oplevelse når man som anmelder uforbeholdent kan anbefale en bog til læsernes bevågenhed. Det kan jeg i dette tilfælde. Dermed være ikke sagt at jeg vil stå inde for hvert ord i den. Jeg har haft mine tvivl under læsningen og sat mine spørgsmålstejn ved småt og også ved stort. Et og andet heraf vil jeg komme tilbage til nedenfor. Nej, det jeg ønsker straks at slå fast er at Leif Lewin har skrevet en bog som på let tilgængelig og tankestimulerende vis fører ind på én af de væsentlige veje politologien må gå, og så endda har gjort det på en måde så den er teori frugtbargjort af empiri og *vice versa*. Den har bud både til forskere og til sådanne studerende som sigter mod lidt mere end simpelthen at tage eksamen, og vil da for resten være befordrende også i så henseende, for såvidt eksamens resultat fortsat mest af alt vil være et mål på skærpet tanke.

Lewin har, som han selv siger, haft to formål for øje: at skrive en grundbog om svensk politik i de sidste hundrede år (deraf undertitlen) og at præsentere en ny teori om politik (som angivet i overtitlen), og det bliver til – med mine ord – en symbiose af teori og empiri.

Det første formål lader måske en og anden ret kold. Ganske med urette. Svensk politik er netop så forskellig fra dansk, ikke blot ved sine ydre former men også ved sin stil, at tanken hele tiden ægges. Hvori ligner vore forløb de svenske, og hvorved adskiller de sig? Og det er netop otte *forløb* vi får, ikke en Sveriges politiske historie, men en række indtrængende analyser af „en handfull av de största